

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK III.

CELOVEC, V SOBOTO 5. VI. 1948

ŠTEV. 36 (129)

Docela so se razkrinkali

Po povratku avstrijske delegacije iz Londona je opaziti, da avstrijske oblasti ne smatrajo več za potrebno, da bi še prikrivale svojo resnično politiko do koroških Slovencev.

Wedenigovim izzivalnim grožnjam in Karischevemu hujškanju so sledili sedaj ukrepi oblasti, ki kar prekipevajo sovraštva do koroških Slovencev. Dolgi vrsti takšnih poizkusov ustrahovanja in zatiranja se je pridružila sedaj sodba nadsodišča v Gradcu proti zakonitosti slovenskih zadrug, ki jih je bilo nasilno oropalo samostojnosti in vsega premoženja divje sovraštvo koroških nacistov.

Znano je, da je bila koroška deželna vlada zaradi zunanje-političnih ozirnov in na pritisk slovenskega ljudstva po dveletni nesramni igri in zavlačenju prisiljena majnika 1947 reševati vprašanje obnove našega slovenskega združništva. Nikakor pa ji ni prišlo na misel, v resnici popraviti gospodarsko škodo koroškim Slovincem. Deželna vlada je izdala celo kopico papirnatih odredb, premoženje slovenskih zadrug pa je ostalo brez izjeme v rokah nacistov, ki so si ga bili prilastili. Vendar so to »popravo« nacistične krivice na veliko razobnili ob priliki moskovske konferenec na posebni tiskovni konferenci in po vsem avstrijskem časopisju kot posebno »velikodušno« naklonjenost avstrijskih oblasti do koroških Slovencev.

Že par dni pozneje pa je proti tej »velikodušnosti« vložila nemška Koroška zadruga zveza v Celovcu priziv zaradi »nezakonitosti«. Tako je bilo jasno, da je odlok predstavljal le ponovni manever zaslepljenja demokratične javnosti. Ali pa je kdo, ki nam dokaže, da je »velikodušnost« v tem, da člani koroške deželne vlade kot odborniki nemškega Verbanda vložijo priziv proti zakonitosti njihovega lastnega odloka? Pričakovali smo, da se bo ta manever ponovil tudi ob londonski konferenci. Tako se je tudi zgodilo. Avstrijska pristojna ministrstva so od februarja t. l. obljubljala povrnitev premoženja. Ko pa je grozila nevarnost, da bi morali te obljube končno uresničiti, je v popolni tišini 4. aprila 1948 — izreklo graško nadsodišče potrdilo priziva nemške Koroške deželne zadrugne zveze in s tem razveljavilo pravno osnovo obstoja oživiljenih slovenskih zadrug na Koroškem.

A to še ni vse. Na zahtevo naše Zveze koroških zadrug, ki je možnost takšnega razvoja predvidevala, je pristojno ministrstvo na Dunaju pristalo na imenovanje začasnih upravnikov za uropanje premoženje slovenskih zadrug. Njihova naloga bi bila, da ga ščitijo in varujejo do dokončne povrnitve lastnikom, to je slovenskim zadrugam, katerim ga je uropal nacistični teror. A tudi tukaj je koroška deželna vlada že v naprej pokazala svojo resnično vlogo v vprašanju poprave nacističnih zločinov nad koroškimi Slovenci. Gospod Herke

Georgij Dimitrov:

S spoštovanjem načel OZN je možna rešitev vseh mednarodnih vprašanj

Na tri vprašanja dopisnika »United Press« v Varšavi je dal predsednik bolgarske vlade Georgij Dimitrov jasne in odločne odgovore.

Ob obisku maršala Tita v Sofiji se je govorilo o federaciji med Bolgarijo in Jugoslavijo. O napredovanju te zadeve in bodočem razvoju tega vprašanja je Georgij Dimitrov dejal:

»Z vsakim korakom na poti medsebojnega bratskega sodelovanja pripravljajo narodi Jugoslavije in Bolgarije federacijo obeh ljudskih republik. Do končne izvedbe te zgodovinske federacije, ki je tudi praktično tako potrebna, bo prišlo, kakor je razumljivo, ko bo sta vlad obeh ljudskih republik smatrali, da je zadeva z vseh vidikov dozorela.«

O trditvah nekaterih zapadnih komentatorjev, da bodo Bolgarija in druge države srednje Evrope priključene Sovjetski zvezi in da bodo postale njene članice, je Dimitrov izjavil: »Dobro vem, da so nekateri interesirani in slabo ob-

je namreč v sredo, dne 26. majnika t. l. dvema zastopnikoma naše Zadrugne zveze brez vseh ovinkov povedal »da o imenovanju od Vas predlaganih upravnikov niti govora ne more biti«. To je izustil isti član koroške deželne vlade Herke, ki je podpisal »velikodušni« odlok o zopetni vzpostavitvi po nacistih uničenih slovenskih zadrug. Tako je »socialistični« zastopnik delodajalcev pri ponovnem manevru koroške deželne vlade prevzel tokrat nalogo, ki jo je pri prizivu nemškega Verbanda uspešno odigral v isti dvoličnosti njegov kolega Ferlitsch.

Ako to sliko brezsrčne igre avstrijskih oblasti s pravicami in premoženjem slovenskega ljudstva izpopolnimo še z izvajanjem graškega nadsodišča, je avstrij-

veščeni krogi na zapadu razširili povsem neresnične in pogostoma fantastične vesti. Prava izmišljotina je tudi vest, da bi Bolgarija in države vzhodne Evrope morale postati sestavni del Zveze sovjetskih socialističnih republik. Samo lahkoverni ljudje, še več, naivneži, ki niso zmogni spoznati pravega položaja naših držav, ki se razvijajo kot suverene in neodvisne države, bi lahko dali tak pomen vestem, ki prihajajo iz tako sumljivih virov.«

Na vprašanje, kaj misli o načrtu za prenehanje napetosti, ki obstoja med vzhodno in zahodno Evropo, kaj bi bilo treba napraviti in kakšno je njegovo mnenje glede možnosti boljših odnosov v prihodnosti, je Georgij Dimitrov odgovoril: »Smatram predvsem, da je povsem krivično deliti Evropo glede na te vrste gledanja v vzhodno in zapadno ter govoriti o napetosti, ki obstoja med vzhodno in zapadno Evropo. Stvarnost je drugačna. Obstoja veliko število mednarodnih vprašanj, katerih rešitev je težka, in za katerih postopno likvidacijo so se zanimali vsi evropski in izven-

Nezaslišana zahteva po odstranitvi partizanskega spomenika iz pokopališča v Št. Rupertu pri Velikoveu je neizpodbiten dokaz sovražnega razpoloženja do vsega slovenskega ljudstva na Koroškem, ki je doprineslo najtežje krvave žrtve v svoji herojski borbi proti nacističnemu nasilju in barbarstvu.

ska »zakonitost« in demokracija v celoti nakazana: Razsodba nedvomno objasnja, da avstrijski zakoni o razveljavljenju nacističnih ukrepov nimajo namena resnične poprave nacističnih protizakonitosti in nasilja, marveč da so »povsem programatični, akademski izreki«.

V celoti torej prej ko slej ugotavljamo, da tudi danes na Koroškem velja kot zakonito edino nacistično nasilje. Samo njega v celoti priznavajo deželna vlada, ministrstva in sodišča. Niti zahrbitni manevri šovinističnih reakcionarjev niti sklicevanja na »sodišča« in »zakonitost« tega niso mogli prikriti našemu ljudstvu in demokratični javnosti. S tem dejstvom bodo morali naši nasprotniki računati. Naša borba za takojšnjo popravo zločina nad našim združništvom, ki ga v celoti nadaljuje koroška deželna vlada že nad 3 leta, pa bo slej ali prej strgala tudi vsem nadaljnjim očitnim in prikritim nacistom krinko z obraza.

evropski narodi. Globoko sem prepričan, da danes ni nobenega košljivega mednarodnega vprašanja, ki se ne bi dalo rešiti s pogajanjem pod pogojem, da je pri tem tudi precej dobre volje in spoštovanje pravic prizadetih držav, in da se spoštujejo načela Organizacije združenih narodov.

Spričo dobre volje, ki jo je odkrito pokazala Sovjetska zveza, ki se je potrudila in stopila v neposredna pogajanja z ZDA, da reši težka vprašanja, ki zadevajo in zaskrbijo ves svet, pa se sedaj odgovornost pred vsemi narodi za sprejem ali odklonitev »modus vivendi«, ki lahko ohrani svetovni mir, edino le na voditelje ZDA, ki so doslej odklonili ponudbo za pogajanja.

Razume se, da bi nič manjša odgovornost glede tega padla tudi na ameriško ljudstvo, če ne bi napravilo vse, kar je v njegovi moči, da pride do teh pogajanj, ki jih milijoni ljudi na vsem svetu nestrpnost pričakujejo in ne prikrivajo svojega odkritega upanja, da pride do splošnega pomirjenja.«

Velikastna zmaga Narodne fronte v ČSR

Agencija ČTK iz Prage poroča uradne podatke o volitvah v ČSR. Za vso državo je bilo izročenih 8.005.887 glasovnic, veljavnih 7.205.356. Narodna fronta je dobila 6.431.111 glasov, belih glasovnic pa je bilo 774.248.

V čeških pokrajinah je bilo 6.098.036 volivcev. Veljavnih glasovnic je bilo 4.922.039. Narodna fronta je dobila 4.448.542 glasov, belih glasovnic pa je bilo 525.503.

Na Slovaškem je bilo 1.907.851 volivcev. Veljavnih glasovnic je bilo 1.756.814. Narodna fronta je dobila 1.509.072 glasov. Od vseh volivcev je volilo 90 odstotkov.

Govoreč o volitvah, je notranji minister Nosek dejal, da prihajajo skupno z volivnimi rezultati tudi zagotovitve krajevnih oblasti, da bodo še v nadalje sodelovale in krepile sodelovanje ljudskih množic pri graditvi nove Češkoslovaške. Prvič v zgodovini se je zgodilo, da je neka vlada organizirala volitve brez najmanjšega policijskega pritiska. Ta vlada pa je ravno Gottwaldova vlada. Rezultati dokazujejo popolno svobodo češkoslovaških volitev.

Zelo značilen dogodek se je primeril v Pragi, kjer je nek ameriški dopisnik vprašal delavca, ki je ravno izstopil iz

volivnega sedeža, če je spustil v skrinjico belo glasovnico. Delavec pa mu je razburjeno odvrnil: »Reakcionar sem lahko, ampak nikoli ne bom postal izdajalec svoje domovine!«

Vsi češkoslovaški listi poudarjajo važnost in nujnost zmage Narodne fronte. Glasilo Komunistične partije »Rude pravo« piše: »Včerajšnje volitve pomenijo dokončno utrditev ljudske oblasti, ki nas bo privedla do socializma.«

Glasilo katoliške ljudske stranke »Lidova demokracie« piše, da pomeni zmaga Narodne fronte popoln poraz češkoslovaške reakcije, ki je pripravljala državni udar. Češkoslovaško ljudstvo je glasovalo za politiko Klementa Gottwalda, za zavezništvo s Sovjetsko zvezo in vsemi slovanskimi državami, za politiko miru in sodelovanja z vsemi miroljubnimi državami.

Glasilo poljskih delavcev »Glas ludu« pa piše, da so volitve v ČSR pokazale, da reakcija nima vpliva na množice. Izid volitev je vsemu svetu pokazal, da so ljudske množice naklonjene ljudski demokraciji in da ni potrebno posluševati se pritiska, kakor se je to zgodilo na Koreji in v Italiji, kjer so vlado vsilili ljudstvu imperialisti. To je ponovni dokaz, da se sile miru ne dajo vplivati do vojnih hujškah.

Finsko ljudstvo dokazalo vdanost demokraciji

Odločnost finskega ljudstva proti nakanam reakcije je zmaga. Poročilo radia Helsinki pravi, da so izbruhle stavke, ker so odvzeli demokratični zvezi finskega naroda resor notranjega ministrstva. Stavkati so začeli pristanski delavci v Helsinkih in petih drugih finskih pristaniščih.

Stavki so se pridružili tudi kovinarji in delavci mnogih drugih podjetij.

Delavci so odločno zahtevali, naj se notranje ministrstvo zaupa znova predstavniku demokratične zveze.

»Helsinki Sanomat« piše, da je imenovan predsednik finske republike bivšega ministra za prosveto Eina Kolpija (Zveza ljudskih demokratov) za notranjega ministra, bivšega ministra za socialno skrbstvo Heliasa za prosvetnega ministra, za ministra za socialno skrbstvo poslancea Peltonena, za ministra brez listnice pa Herto Kuusinen (Zveza ljudskih demokratov).

Demokratična zveza finskega ljudstva, Komunistična partija Finske in združena socialistična stranka so objavile razglas, v katerem poudarjajo odločnost finskega ljudstva, ki je dokazalo svojo vdanost demokraciji in se uprlo poskusom desničarjev.

»Kar se je zgodilo v Franciji, Italiji in drugih državah, kjer gospoduje nasilje dolarja, se ni zgodilo in se tudi ne bo zgodilo pri nas. O tem naj se desničarji prepričajo enkrat za vselej.«

V razglasu poudarjajo nujnost enotnosti vseh naprednih sil Finske: »Odločna borba za demokracijo se mora razvijati do odločilne zmage pri volitvah 1. in 2. julija.«

Kakor poročajo iz glav, mesta Finske Helsinki-a, je finsko zunanje ministrstvo dne 3. maja t. l. dalo na znanje, da je Sovjetska zveza sklenila znižati del še odprtih finskih reparacij, ki jih mora Finska plačevati Sovjetski zvezi na osnovi premirja in mirovne pogodbe, za 70 milijonov dolarjev.

V izjavi Sovjetske zveze o znižanju reparacij je rečeno, da se je to zgodilo na podlagi iniciative treh komunističnih ministrov finske vlade. Minister za prekrbo Murto, minister za socialno skrbstvo Janhunen in bivši notranji minister Leino so predlagali, da bi Sovjetska zveza dala svoje privoljenje za znižanje finskih reparacijskih stroškov.

Ta sklep Sovjetske zveze so v Helsinkih zelo pozdravili.

Protestiramo proti nezaslišani zahtevi ordinariata

Celovski ordinariat je poslal dne 22. aprila t. l. okrajnemu glavarstvu v Velikovec dopis, v katerem zahteva odstranitev partizanskega spomenika iz pokopališča v Št. Rupertu pri Velikovec ali pa izbris besede »fašizem« v napisu, ki se glasi: »Padlim za svobodo v borbi proti fašizmu«. Na to zahtevo celovškega ordinariata so poslali včeraj Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške, Zveza slovenskih izseljencev in politični interniranci in obsojenci Slovenske Koroške ordinariatu sledeče protestno pismo:

Z ogorčenjem smo izvedeli o Vašem dopisu, ki ste ga poslali okrajnemu glavarstvu v Velikovec in v katerem zahtevate odstranitev partizanskega spomenika iz pokopališča v Št. Rupertu pri Velikovec oziroma izbris napisa.

Že s samim dejstvom, da ste se drznili staviti to nezaslišano zahtevo, ste jasno izpričali, da Vam manjka najprimitivnejši čut pietete do borcev, ki so dali svoja življenja za visoke ideale svobode, človečnosti in bratstva med narodi. S svojo zahtevo ste hkrati neizpodbitno dokazali svoje sovražno razpoloženje do vsega slovenskega ljudstva na Koroškem, ki je doprineslo najtežje krvave žrtve v svoji herojski borbi proti nacističnemu nasilju in barbarstvu. S tem, da ste se za dosego svoje nakane povezali s civilnimi oblastmi, ki so že ob nešteti prilikah dokumentirale svoje sovraštvo do koroških Slovencev, ste samo še bolj očitno podčrtali svojo mržnjo do slovenskega ljudstva na Koroškem.

Nasle ljudstvo, ki ga je fašizem v celoti obsodil na smrt, odklanja vsako sklicevanje na verske motive, s katerimi poizkušate utemeljevati, da je beseda fašizem na cerkvenih pokopališčih nemogoča. Fašizem je za naše ljudstvo istoveten s preganjanjem, ropanjem, požiganjem, izseljevanjem, zapiranjem in zverinskim ubijanjem. Na stotine smrtnih žrtev fašističnega divjanja na Slovenskem Koroškem, med njimi tudi cela vrsta ljudskih duhovnikov, izpričuje zločinski značaj fašizma. Celovško škofijstvo se takrat ni sklicevalo na nikake verske motive, s katerimi bi vsaj poizkušalo obsoditi to nasilje. Nasprotno, pri nasilnem izgonu naših slovenskih duhovnikov se je celo pokorilo gestapu. Z oviranjem povratka pregnanih

slovenskih duhovnikov na svoje fare po zlonacem nacizmu, z odrekanjem maše za dušnice ob priliki spominske svečanosti za žrtve fašističnega terorja aprila 1946, s sedanjim poizkusom skrunjenja partizanskih grobov ter s prepovedjo sodelovanja in izvrševanja verskih obredov pri odkrivanju spomenikov padlim partizanom v Kotmarji vasi in Vrbi, kjer napis niti ne vsebuje besede »fašizem« in z uporabljanjem žandarmarijskega aparata za sporočanje te prepo-

Vaše ravnanje pa ni samo izraz Vaše nacionalne nestrpnosti, temveč je tudi v najostrejšem nasprotju z vsemi načeli in nauki katoliške cerkve. Kot cerkveno predstavništvo na Koroškem očitno teptate ta načela in z dejanji izpričujete puhlost vseh lepih besedi o ljubezni in enakosti vseh ljudi. S tem, da ste tvegali poizkus skrunjenja skupnega groba naših padlih partizanov, ki so bili skoro brez izjeme verni člani cerkve, ste samo izpričali svoj nespremenjeni

lalo logične zaključke, bo to samo Vaša zasluga.

Vaše ravnanje je vsega obsojanja vredno posebno spričo dejstva, da brez vsakega ugovora dopuščate na cerkvenih pokopališčih nešteto nagrobnih spomenikov z nacističnimi napisi, nazivi fašističnih vojaških formacij, znaki brezverskih fašističnih organizacij in celo brez vsakega verskega znamenja.

Vaš poizkus skrunjenja partizanskega groba v Št. Rupertu pri Velikovec je mogoče primerjati samo z zločinskim početjem nacistov, ki so metali spomenike z grobov koroških Slovencev ter nasilno zabranjevali slovenske napise na pokopališčih in jih odstranjevali v cerkvah. Ljudstvo Slovenske Koroške ni pozabilo, da je pri tem početju sodeloval tudi škofijski ordinariat v Celovcu. Ljudstvo Slovenske Koroške tudi nikoli ne bo pozabilo, da je celovški škofijski ordinariat pod vodstvom današnjega generalnega vikarja dr. Kadrasa v času nacističnega nasilja samostojno pognal iz cerkve in bogoslužja slovensko besedo in pesem. Koroški Slovenci vidimo v Vašem sedanjem ravnanju samo nadaljevanje nasilja, ki ste ga vršili kakor nacistični oblastniki in ga danes nameravate izvajati skupno z njihovimi šovinističnimi nasledniki.

V imenu vsega slovenskega ljudstva na Koroškem, ki je z velikimi žrtvami postavilo dostojen spomenik svojim padlim junakom in ga skupno z vsem slovenskim narodom vzelo v svoje varstvo, posebno pa v imenu vseh žrtev fašizma najostreje protestiramo in z ogorčenostjo in gnusom obsojamo početje škofijskega ordinariata v Celovcu.

**Slovenci, Slovenke, mladina
SLOVENSKE KOROŠKE!**

Vsi na

LJUDSKI TABOR

**v nedeljo, 6. junija 1948
v Globasnici pri Šostarju in
v Št. Janzu na Tislerjevem
vrtu. Pricetek ob 15.00 uri.**

vedi našim ljudskim duhovnikom ste ne samo grobo žalili verske čute našega ljudstva, temveč ste se uvrstili med odkrite sovražnike slovenskega naroda na Koroškem.

odnos do osvobodilne borbe slovenskega ljudstva. Verno slovensko ljudstvo na Koroškem pa se ob Vašem nekrščanskem ravnanju nehoti spominja svetopisemskih Velikih duhovnov. Če bo de-

Italijanske oblasti obsodile slov. pisatelja

Goriško kazensko sodišče je obsodilo dne 21. maja t. l. Damira Feigla, odgovornega urednika »Soče«, glasila Demokratske fronte goriških, beneških in kanalskih Slovencev, na eno leto zapora, 100.000 lir globe in 30.340 lir stroškov in odškodnine tožitelju, predstavniku tako imenovane Slovenske demokratske zveze v Gorici, ki je »Sočo« tožila zaradi »obrekovanja« v članku, ki je izšel dne 17. 4. t. l. pod naslovom

»Vodstvo Slovenske demokratske zveze — špijon«, v katerem so bile iznesene ugotovitve znane sodne razprave v Ljubljani proti špijonu Bitencu in njegovim pajdašem.

Toženi odgovorni urednik »Soče« Damir Feigl, znani slovenski pisatelj, je prejel povabilo na razpravo samo tri dni prej, t. j. 18. maja t. l. Razprava se je vršila po »nujnem postopku«. Goriško kazensko sodišče, pri katerem je bila tožba vložena točno 30 dni pred dnevom razprave, torej vseh 27 dni ni imelo najbrž nalašč časa, da bi obtoženega Feigla o razpravi obvestilo vsaj osem dni prej, kar je za pripravo obrambe obtoženca najnujnejše potrebno. Ko je na razpravi 21. maja t. l. odvetnik in zagovornik Feigla zaprosil, da se razprava preloži tako, da bi imel vsaj možnost kazensko ovadbo preučiti, za kar ima v takih primerih po zakonskih predpisih vsak obtoženec pravico, je sodišče seveda predlog obrambe zavrnilo ter odredilo, da se razprava nadaljuje. Na ta način je bila obtoženemu odgovornemu uredniku »Soče« Damiru Feiglu odvzeta najosnovnejša možnost obrambe.

Primorski dnevnik, glasilo Osvobodilne fronte Svobodnega tržaškega ozemlja, piše o razpravi med drugim:

Kakor vidimo, so gospodje sodniki današnje črne De Gasperijeve Italije, za katero smo vedno govorili, da se malo ali nič ne razlikuje od Mussolinijeve Italije, tako dobro in odlično izkoristili obstoječe zakonske predpise, da se je zgodilo, kakor smo zapisali: Obtoženemu slovenskemu pisatelju, ki ga je kakor vsakega zavednega Slovenca fašizem preganjal, je bila odvzeta najosnovnejša možnost, da bi se pred sodiščem branil. Vidimo torej, da se je vnovič zgodilo tisto, kar smo že tolikokrat povedali o vseh tako imenovanih »demokratskih zakonih«, ki v rokali gotovih ljudi postanejo bolj fašistični od fašizma samega. Kajti celo pod fašizmom se je le redko kdaj zgodilo, da bi bila obtoženi odvzeta redna obramba na način, kakor je bila odvzeta tov. Feiglu. Sodni postopek proti njemu dokazuje torej, da je De Gasperijska Italija v tem pogledu tokrat celo presegla Mussolinijevo.

Na progi Vinkovci — Vrhpolje so v 25 dneh obnovili dvojni železniški tir, medtem ko so prvotno računali, da bo delo trajalo dva meseca. Delo je bilo tako dobro organizirano, da so delavci presegli normo za 44%.

Slovenski izseljenci se vračajo

V začetku maja t. l. je prispel v Kamnik prvi transport slovenskih izseljencev iz Vestfalije. Kamničani so jih slovesno sprejeli, pevski zbor »Solidarnost« iz tovarne »Titan« pa jim je zapel nekaj pesmi. Dne 3. junija t. l. pa je prispel drugi transport izseljencev iz Vestfalske, ki je krenil dne 31. maja t. l. iz Haborna v Nemčiji. Vse priprave za repatriacijo sta vodila jugoslovanski konzulat v Düsseldorfu in jugoslovanska vojna misija. Že večkrat je jugoslovanska misija določila datum za odhod izseljencev, a okupacijske oblasti so termin odhoda podaljšale.

Med izseljenci so starejši moški in ženske, ki so se pred 20 do 30 leti izselili v Vestfalijo. V Nemčiji so bili zaposleni v rudnikih, kjer so živeli pod najtežimi pogoji. Takoj po razpadu Nemčije so se mnogi od njih hoteli vrniti v novo Jugoslavijo, vendar jim nemški uradi tega niso dovolili. Nato ko se organizirali v društvu »Nova Jugoslavija«. Člani jugoslovanskega konzulata in vojne misije so tej organizaciji pomagali s predavanji in jim preskrbeli tudi knjige. V zadnjem času so izseljenci redno prejeli jugoslovanske časopise.

Ko se je lani nekaj izseljencev vrnilo v Jugoslavijo, so vzpostavili pismene zveze z izseljenci, ki so še ostali v Vestfaliji. Kljub sovražni propagandi v Vestfaliji proti novi Jugoslaviji se zavedni slovenski izseljenci niso dali motiti, temveč so bili takoj pripravljeni za vrnitev v Jugoslavijo.

Ena najkompaktnjših slovenskih izseljeniških skupin, namreč izseljenci v Vestfalski, se pripravljajo letos živahno na povratek v domovino. Čedalje večji odmev imajo med njimi pisma onih prvih, ki so se vrnili že lani, dobili tu delo in si uredili normalno življenje. To je živ dokaz, da je obrekovanje in nasiljevanje novi Jugoslaviji sovražne

propagande v inozemstvu nadvse lanžljivo. Predvidoma se bo letos vrnilo iz Vestfalske 3000 slovenskih izseljencev in sicer v 10 transportih. Blížnji transport bo pripeljal 247 izseljencev, 58 družin in 30 samcev. Med njimi je 54 kvalificiranih rudarjev, ki bodo po svoji želji takoj dobili delo v raznih naših rudnikih.

Za vestfalske izseljence je zlasti važna odredba finančnega ministrstva, ki jim dovoljuje izplačilo razlike v kurzu od 1 do 5 din za nemške marke, in sicer tudi naknadno vsem onim, ki so jih že prej prodali po nižjem kurzu.

Prvi vtisi, ki so jih dobili izseljenci, so jih navdušili. Pravijo, da takega sprejema niso pričakovali in so hvaležni novi Jugoslaviji za topel sprejem. Obljubili so, da bodo še preostalim izseljencem v Vestfaliji pisali, kakšno je danes resnično življenje v Jugoslaviji in jim bodo svetovali, da se čimprej tudi oni vrnejo v domovino.

Letos bodo organizirali tudi štiri transporte za povratek izseljencev iz Francije. Prvi bo odšel iz Metzja konec junija t. l.

Od konca vojne do danes se je vrnilo v domovino skupno 10.000 bivših izseljencev iz evropskih držav in Amerike.

Prva skupina povratnikov je prispela iz Francije v prvi polovici 1946. leta in je štela 2200 oseb. Drugih 1500 oseb se je vrnilo iz Francije leta 1947. Istega leta se je vrnilo iz Belgije 600 bivših izseljencev, iz Nemčije 2000 in iz Italije 600. Iz Kanade jih je prispelo v treh transportih nadaljnjih 1250, iz Avstralije in Nove Zelandije pa 1020. Iz Južne Amerike bodo te dni prispele z jugoslovanskim prekoceanskim parnikom »Partizanka« še drugi povratniki, ki so se te dni vkrcali v Buenos Airesu.

POLITIČNE VESTI

V Varšavo je prispela češkoslovaška vladna delegacija, kjer bodo priredili sejo skupne poljsko-češkoslovaške komisije, na kateri bodo obravnavali vprašanje letošnjih pošilk blaga v okviru že prej sklenjenega petletnega trgovskega sporazuma.

V Trstu so tržaške cerkvene oblasti spet pričele preganjati slovenski jezik v tržaških cerkvah. V tržaškem slovenskem rajonu Sv. Ana so z vednostjo škofa Santina italijanski redovniki prepovedali pridigo v slovenskem jeziku.

V Prago je prispela bolgarska delegacija pod vodstvom predsednika Bolgarsko-češkoslovaškega društva. Delegacija bo skupno s člani češkoslovaške kulturne komisije izdelala protokol o izvajanju češkoslovaško-bolgarskega sporazuma za razširitev kulturnih stikov med obema državama.

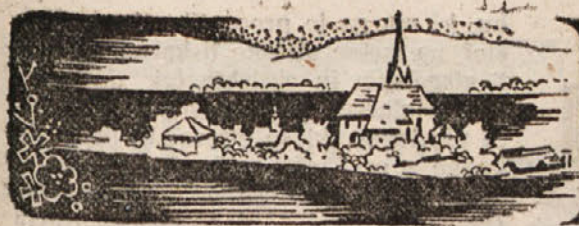
Drobne novice

V Bosni in Hercegovini so skoraj v vseh večjih krajih ustanovili obrtne zadruge. Zlasti mnogo obrtnih zadrug je bilo ustanovljenih lani, ko su tudi obrtne zadruge začele uresničevati petletni plan. Zdaj je v Bosni in Hercegovini 84 obrtnih pridelovalnih zadrug, ki združujejo 1.715 kvalificiranih obrtnikov s 465 vajenci. V obrtnih zadrugah je organizirano 42% obrtnikov.

V LR Srbiji nameravajo zgraditi 1.600 zadrugnih domov, zidajo jih pa 303. Izmed gradiva, ki ga bodo potrebovali za zadrugne domove, so doslej pripravili 72 odstotkov kamena, 70 odstotkov lesa, 62 odstotkov peska, 47 odstotkov apna, 44 odstotkov zidakov in 23 odstotkov gramoza. Vrednost zbranega gradiva je do 1. maja znašala okrog 1 milijardo 300 milijonov din. Prostovoljni prispevki so dosegli znesek nad 122 milijonov din.

Kmetijske strojne postaje v Jugoslaviji se letos v vseh ljudskih republikah skrbno pripravljajo na žetev. Število strojev, zlasti za žetev, se je precej povečalo. V LR Makedoniji imajo letos 20 odstotkov več žetvenih strojev in za 22% več mlatilnic kakor lani.

V Titogradu število stanovanj naglo narašča. Ne gradijo le številnih javnih poslopij, temveč tudi mnogo stanovanjskih hiš. Novo mesto se bo temeljito razlikovalo od nekdanje Podgorice, ki ni imela niti trinadstropne hiše, kakršnih je zdaj vedno več. Zadnje čase zidajo velike stanovanjske hiše za 60 stanovanj. Lani so pridobili 13.500 kvadratnih metrov stanovanjske površine, letos je pa bodo 23.000 kv. m.

Po naši zemlji

Minil je čas, ko so nas nekaznovano izzivali in pretepali

Dne 30. maja t. l., na »lepo nedeljo«, je bila v Večni vesi pri Globasnici po stari navadi plesna veselica. Fantje in dekleta so se v miru zabavali in bili veseli. Kot vedno se je tudi tokrat pojavila štebenska Wurfkomanda, ki si je očividno zadala nalogo, da moti vse veselice in prireditve širom Podjunske doline. Tako je tudi tukaj izzivala pretep. Začeli so s tovarišem Poldetom Smrečnikom, znanim antifašistom, ter ga s klici »Proč s partizani« hoteli vreči s plesišča. Toda zmotili so se. Domačim fantom nikakor ni šlo v račun, da bi se vedno pustili motiti od teh nacističnih izzivačev. Dokler so bili Wurfkomandovci mirni in so se obnašali dostojno, se jim ničesar ni zgodilo, čim pa so začeli izzivati in delati nemir, so pa dobili primeren odgovor. Fantje so tako hitro pospravili z njimi, da kmalu ni bilo nobenega Wurfkomandovca več blizu. Verjetno niso pričakovali odpora in takšnega odgovora na njihovo izzivanje, ker so takoj vsi do zadnjega pobegnili.

SVEČE

V nedeljo, 30. maja so gostovali pri nas igralci in pevski zbor prosvetnega društva »Bilka« iz Bilčova. To je bil prvi stik z našimi brati onstran Drave, od katerih nas loči že nad tri leta umetna zaporna cona. Tako blizu so nam, da bi jim vsak dan lahko zaklicali »dobro jutro« in vendar so potegnili med nami črto, da bi razdvojili našo skupnost in pridobitve naše narodno-osvobodilne borbe.

Zato smo bili obiska naših rojakov še bolj veseli. V pozdrav jim je zapel naš mešani pevski zbor himno »Hej Slovani«, nakar jih je v imenu našega prosvetnega društva pozdravil tov. Minko Šmid z željo, da bi nas prišli še večkrat obiskat. Kljub slabemu vremenu je bila Adamova dvorana nabito polna, kar je najboljši dokaz, da si naše ljudstvo želi in hoče biti povezano v eno celoto, kakor je bilo prej, predvsem pa za časa partizanskih let.

Naši »Horjanci« so nam prinesli seboj bogato darilo za zabavo in pobudo za naše delo. Najprvo si je osvojil srea vseh navzočih tovariš iz Želuč s šaljivim kupletom »Zakaj ne bi bil jaz župan« in je s svojim mojsterskim nastopom in prijetnim glasom žel navdušeno priznanje.

Nato pa je igralska skupina nastopila z znano igro »Naša kri«, katero smo že dolgo želeli videti na našem odru. V igri so se vživeli igralci in gledalci v

seveda je marsikateremu hrumelo po glavi, ta ali oni pa je štel bunke, ki jih je dobil. Eden pa se je celo tako zakašnil, da jo je šele v ponedeljek donotne mahal proti svojemu domu.

Mislimo, da so si ti pobalini to zapomnili in vzeli na znanje, da je minil čas, ko so po mili volji lahko izzivali in pretepali in ničesar se jim ni zgodilo. Tak odgovor na njihova izzivanja, kot smo ga jim dali tokrat, bodo dobili vedno. Ne bomo dopuščali, da bi bivši HJ-ovci pretepali naše partizane, KZ-lerje in izseljence ter zavedne koroške Slovence, kljub temu, da nimamo nobene zaščite pri oblasteh. Naš odgovor na vsa takšna izzivanja je jasen: Naprej po poti Osvobodilne fronte do končne zmage, do priključitve k Titovi Jugoslaviji!

Radovedni pa smo, kako se bodo tokrat zadržali varnostni organi. Njihovo zadržanje v primerih, ko so bili do krvi pretepeni zavedni Slovenci in antifašisti, nam je znano!

dobo minulih let. Živo smo občutili, da je naša sedanjost in preteklost skupno en sam boj za naše pravice in za naš obstoj. Navdušeno je ljudstvo ploskalo Borštniku, ki v igri brani pravice svojega naroda. Med odmorji in po igri je zapel Bilčovski pevski zbor lepe in znane narodne in partizanske pesmi. Videto se je, da sta igralska skupina kakor tudi pevski zbor v dobrih rokah in da poznata disciplino, katero ravno pri nas večkrat pogrešamo.

Našim vrlim rojakom in tovarišem »Horjancem« želimo vsi Svčani, da bi nas še večkrat obiskali in delali vrlo naprej za našo veliko stvar — združitve vseh Slovencev.

Z ogorčenjem smo brali v našem »Vestniku« vest, da je prepovedalo škofijstvo duhovnikom blagosloviti spominjske plošče, ki so jih postavili koroški Slovenci in antifašisti v čast padlim partizanom — najodločnejšim borcem proti fašističnemu nasilju. Ravnanje škofijškega ordinariata nam kaže, da se je postavila tudi cerkvena oblast odkrito na stran šovinističnih nestrpnosti, ki nadaljujejo nasilno potujčevanje slovenskega naroda na Koroškem.

Čudimo se, da se predstojnik škofijškega ordinariata na eni strani udeležuje in kot govornik ob priliki 10. oktobra daje duška svoji »naklonjenosti« do koroških Slovencev, na drugi strani pa mu je spominjska plošča padlim herojem preveč politična, očitno

zaradi tega, ker je namenjena slovenskim protifašističnim borcem.

Radovedni smo, kdaj bo škofijški ordinariat v svoji nepristranosti prepovedal slovenskim duhovnikom zbirati cerkveni davek pri bivših partizanih in članih Osvobodilne fronte.

ST. JAKOB V ROŽU

V nedeljo, dne 30. maja smo spremili k zadnjemu počitku znanega antifašista in zavednega Slovence Jožefa Lederer, pd. Vrbnika iz St. Jakoba. Kljub slabemu vremenu se je zbrala od blizu in daleč velika množica sorodnikov, znancev in prijateljev, ki so spremljali svojega tovariša na njegovi zadnji poti.

Ob odprtem grobu je v ganljivih besedah govoril č. g. dekan in poudaril, da je bil rajni Vrbnikov oče dober in pošten gospodar ter skrben družinski oče.

Govoril je tudi tov. Šimej Martinjak, ki je med drugim dejal: Polagamo k zadnjemu počitku narodnega trpina Vrbnika. Lahko rečemo, da bi Vrbnik danes še živel, če ne bi moral toliko pretrpeti v zadnjih letih, letih najhujšega nasilja.

Prišlo je leto 1938, ko je Nemčija zasedla Avstrijo. Romali so prvi antifašisti in Slovenci v zapore. Leta 1942 so odvedli tudi Vrbnika. Najprej je bil nekaj dni v preiskovalnem zaporu v Celovcu, nato pa so ga odgnali v Dachau. Sledila je mučenja, z namenom, da se ne vrne več, ker je bil pošten, značajan in zaveden Slovenec ter odločen antifašist. Bil je tudi nekaj mesecev na prisilnem delu v bližini Dunaja.

Toda po vseh mukah in dolgotrajnem trpljenju se je vrnil spet v domovino, ampak kakšen. Bil je telesno in duševno uničen ter je zadnja leta bolehal in hiral, dokler mu ni pretrgala smrt nit življenja.

Vsi smo poznali našega Vrbnika in spominjam se še njegovih besed, ko je neštetokrat dejal: Ko bom umrl, mi dajte na grob lopato in kramp, na moj križ pa napišite; tukaj počiva mož delal Dragi Vrbnik, kadar bomo šli mimo njegovega groba, si bomo rekli, da tukaj počiva res mož dela, mož, ki je delal vse svoje dni za družino in svoj narod. Lahka naj ti bo zemlja slovenska, ki si jo ljubil nad vse.

Domači pevci so zapeli žalostinko v slovo staremu Vrbniku.

Naj počiva mirno v domači slovenski zemlji, katero je tako želel videti svobodno. Vsem zaostalim pa izrekamo naše sožalje.

ŠMARJETA PRI PLIBERKU

V ponedeljek, 24. maja 1948 je bila pri ugledni Tomaževi družini v Šmarje-

ti svatovščina Tomaževa Milke in Hutarjevega Franca. Svatovščina je potekala v lepih, starih slovenskih kmečkih običajih z ugledno vlogo camarja in tete (družice). Razporeženo je bilo na lepi pomladanski večer nad vse ugodno. Med vsakovrstno zabavo se je često oglasila lepa slovenska pesem šmarjske mladine, k dobri volji pa so doprinesli tudi Kresc, Kos, Gulovnik in drugi. Milka se je poslovila od hišice očete in odšla gospodinjski na svoj novi dom, k pd. Hutarju na Belšaku, kjer želimo obema, možu in ženi, mnogo srečnih let!

DOB

Spodnjekoroška mlekaria v Velikovicu hoče s pretevezami in lažmi potisniti ceno mleka slovenskim kmetom na najnižjo stopnjo. 24. maja 1948 je v posebnem pismu karala tov. Krasnik Terezi-jo, da je pri kontroli mleka 23. maja t. l. ugotovila, da ima mleko, ki ga oddaja, nenavadno nizek odstotek tolsche. Na tem se je mlekaria razkrinkala sama. Tov. Terezija Krasnik ravno ta dan ni mogla oddati mleka, ker ji ga je primanjkovalo celo za domače potrebe.

Verjetno gredo uradniki in nastavljeni mlekarne za tem, da potikavajo veleposestniško in nacistično mešanje mleka z vodo slovenskim kmetom in kajzarjem. Proti takemu delu, pa če je površno ali zlonamerno, najostreje protestiramo, ker je lažljivo blatenje koroških Slovencev, ki ima nedvomno tudi svoj namen — prispevati k gospodarskemu uničenju slovenskega življa na Koroškem. Kakor znano, se ravna cena mleka po odstotku tolsche.

KAJ ŠE DOBIMO

Prednaročilo suhih sliv. V času med 2. in 8. junijem je prednaročilo za suhe slive. Pri tem uporabimo naslednje odrezke živilske nakaznice 41, dodelitvene periode:

13 E, 13 Jgd, 13 K, 13 Klk, 13 Klt.

ZAHVALA

Vsem, ki ste našega ljubljene- ga, nepozabnega očeta, nekdanje- ga jetnika v Dachau-u,

Jožefa Lederer

Vrbnika

spremili kljub slabemu vremenu v tako velikem številu k večnemu počitku, najpristrnejša hvala.

Prav posebna hvala č. g. duhovnikom, g. dekanu za ganljive poslovlne besede in domačemu pevskeemu zboru za žalostinke.

Hvala tudi njegovim sotrpinom KZ-lerjem, Šimeju pa za ganljivi nagovor.

St. Jakob, dne 31. maja 1948.

Žalujoča žena, hčere, sin, zeta in vnuki.

Borba za Slov. Koroško v Londonu

Da izpolnimo vrzel, ki je nastala, ko so zastopniki Velike Britanije in ZDA nenadoma prekinili londonska pogajanja za sklenitev avstrijske mirovne pogodbe, bomo na tem mestu v izvečjih ponatisnili izvajanja dr. Aleša Beblerja, s katerimi je kot šef jugoslovanske delegacije pred namestniki zunanjih ministrov odločno in temeljito podprl zahteve svoje vlade in branil interese koroških Slovencev.

Iz govora dr. Aleša Beblerja dne 30. aprila t. l.

»Zadovoljstvo, ki ga čutimo, ker nam je dana možnost, da podamo svoje stališče, je pomešano z občutki globokega razočaranja, ki izhaja iz okolištin, da naša prizadevanja za pravično rešitev problemov v zvezi z vprašanjem pogodbe z Avstrijo — predvsem problema Slovenske Koroške — še vedno niso uspešno končana, čeprav so minula tri leta, odkar so se nehale sovražnosti med Združenimi narodi in silami osi, katerih del je bila tudi Avstrija.

Kako je mogoče, — je nadaljeval dr. Bebler — da problem, čigar podrobnosti so tako jasne, ni mogoče tako dolgo

rešiti? Brez dvoma so za to odgovorni tisti predstavniki tu zastopanih vlad, ki nasprotujejo pravičnim in popolnoma utemeljenim zahtevam jugoslovanskega zaveznika in podpirajo pretenzije Avstrije, ki so očitno prežete s pangermanskim duhom. To dejstvo je že samo po sebi simptom, ki mora vznemiriti narode, ki so bili žrtve nacistične agresije.

Dr. Bebler je nadalje poudaril, da nasprotniki uzadovolitve upravičenih zahtev Jugoslavije pogosto navajajo, da Avstrija ni bila del hitlerjevske Nemčije, temveč žrtev nemške agresije in da vprašanje Koroške nima nič skupnega z nemško ekspanzijo. Toda v svojih prejšnjih izjavah so jugoslovanski predstavniki odbili prvo tezo, dejstva pa, ki so jih navajali, niso bila nikoli izpodbita. »Z dokazi v rokah,« je dejal nadalje dr. Bebler, »smo potrdili, da je bila Avstrija — dolgoletna avantgarda nemške ekspanzije — na eni glavnih smeri, t. j. proti Vzhodu, in dolgotrajni zatiralec jugoslovanskih narodov — izhodna točka in glavno orodje nemške okupacije Jugoslavije od leta 1941 do konca voj-

ne. Z dokazi v rokah smo dokazali, da so se avstrijski Nemci — že po svojih tradicijah, namenjenih za vlogo zatiralec Jugoslavije, posvetili svoji zlobni nalogi z janičarsko prizadevnostjo, ki je avstrijskim oficirjem pokrila prsa s hitlerjevskimi odlikovanji.

Danes ne bom ponavljal dejstev drugo za drugim o tej stvari, ki so jih že navajali delegati naše države. Vendar vas moram opozoriti na novo knjigo, ki smo jo pripravili in vam jo predložili in sicer na knjigo pod naslovom: »Poročila o zločinih Avstrije in Avstrijcev nad Jugoslavijo in njenimi narodi«. Prosim vas, da to knjigo preberete. V njej boste našli dokumente, ki dokazujejo, kako so pripravljali agresijo proti Jugoslaviji v Avstriji pred in po »anšlusu«. V tej knjigi boste našli dokumente, ki dokazujejo, da so imeli avstrijski Nemci v Hitlerjevi vojski in v administrativnem aparatu vodilno vlogo pri izvajanju agresije in okupacije, pri izvrševanju vojnih zločinov, pri ropanju in eksploataciji jugoslovanskih pokrajin. Posebno bi hotel poudariti dve dejstvi, ki sta ilustriirani v objavljenih dokumentih.

1. Sovražni načrti proti Jugoslaviji niso bili samo delo avstrijskih nacistov, temveč tudi vlade prve avstrijske republike. Ministra Seipel in Schöberl sta prav v vsem podpirala bodočo hitlerjev-

ske peto kolono v Jugoslaviji. Med drugimi sta imela tudi tesno zvezo s hrvatskimi emigranti.

2. Do vodilne vloge Avstrijcev v pripravah in agresiji sami zoper Jugoslavijo kakor tudi v okupaciji ni prišlo slučajno, temveč je to odgovarjalo nakanam hitlerjevskih voditeljev.

Dr. Bebler je nadalje poudaril, da so jugoslovanski predstavniki že prej odklonili tezo, da vprašanje Koroške nima nič skupnega z nemškim ekspanzionizmom in da ni bistveno za bodoče odnose med Avstrijo in njenimi sosedi. Stalna germanizacija Koroške je povzročila odpor slovenskega prebivalstva Južne Koroške, ki je zato postala pogorišče nacionalnih borb med zaslužnim ljudstvom in njegovim nemškim zaslužnjalcem. To zatiranje je imelo usodne posledice tudi za same Avstrijce. Ni slučajno, da so imele germanizatorske organizacije iz časov starega avstrijskega cesarstva svoje najboljše pripadnike in svoj center na Koroškem. Ko je cesarstvo propadlo, je borba proti Slovanom dobila samo novo obliko. Avstrijska kampanja med plebiscitom leta 1920 je bila dejansko borba za »veliko Nemčijo«. Nacistično stranko so ustanovili na Koroškem že leta 1921, v pokrajinskem parlamentu pa je bila zastopna od leta 1923. (Dlje.)

PRVI SLOVENSKI PISATELJ

Primož

THILIAH

Rodil se je 8. junija 1508 na Rašici pri Turjaku.

Njegov oče je bil kot tesar in mlinar premožen mož, a je umrl že leta 1525., ob priliki nekega kmečkega upora, ko so ga uporniki obesili.

Oče ga je poslal v šole. Leta 1521. je bil Trubar na mali šoli na Reki, kmalu potem je prišel v Solnograd in odtod na Dunaj. Preživljal se je kot cerkveni pevec in je z drugimi ubožnimi dijaki s petjem prosil mladarov. Na Dunaju ga je spoznal tržaški škof Peter Bonomo, ki je do leta 1523. oskrboval dunajsko škofijo. Vzel ga je k sebi v Trst, kjer je bil cerkveni pevec in osebni služabnik škofov in se pripravljala za duhovniški poklic. Že tu se je navzel protestantskega duha, kajti škof Bonomo je bil naklonjen novoverskemu gibanju in je svojim učencem med drugim razlagal tudi Kalvinove spise. Leta 1527. mu je podelil župnijo v Loki pri Zidanem mostu, h kateri je kmalu dobil še kaplanijo pri sv. Maksimilijanu v Celju. Z dohodki svoje župnije je šel nekaj na Dunaj, da izpopolni svoje bogoslovno znanje, a vseučilišča ni obiskoval. Njegovo bogoslovno znanje je bilo skromno, kakor tudi njegovo znanje jezikov; znal je za svoje potrebe poleg slovenskega še laški, nemški in latinski jezik.

Leta 1548 je prišel v Nemčijo, dobil je mesto jutranjega pridigarja v slobodnem mestu Rotenburgu ob Tauberi na Bavarskem, kjer se je tudi oženil. Tam je začel tudi svoje pisateljsko delo. Leta 1551. je postal pastor v Kempenu. Tu je dobil leta 1560 od kranjskih stanov poziv, naj se vrne na Kranjsko; zato je svoje mesto odpovedal, a ureditev Ungnadove tiskarne ga je zadrževala (1561) še dalje časa v Urahu. Junija 1561. je prišel v Ljubljano, šel jeseni zopet v Urah, da bi dovršil tam pričeto delo, in se vrnil z družino junija 1562.

Leta 1564 je natisnil »Cerkovno ordningo« za slovensko luteransko cerkev, to je pa imel nadvojvoda Karel za kršenje svojih vladarskih pravic, prepovedal je objavo novega cerkvenega reda — kar ga je bilo v Ljubljani, ga je zaplenil — ter izgnal Trubarja iz svojih dežel. Trubar je šel (1565) na Württemberg, kmalu nato (1566) pa se je preselil v Derendingen pri Tubingi. Le enkrat (1567) je še za kratek čas videl domovino. Umrl je 29. junija 1586.

Trubar je bil prvi slovenski pisatelj in kot ustanovitelj protestantskega slovstva najplivnejši med našimi protestantskimi pisatelji. Ker iz tujine ni mogel več z živo besedo širiti protestantstva med Slovenci, se je po zgledu nemških luterancev oprijel tiska. Misli je sicer že prej na pisateljsko delo, a v vsej Notranji Avstriji ni bilo tačas še nobene tiskarne, na Nemškem pa jih je bilo že mnogo in tako sta izšli leta 1550. iz Trubarjevih rok prvi slovenski knjigi,

droben, le eno polo obsegajoč »Abecedarium und der kleine Catechismus. In der Windischen Sprach« in »Catechismus. In der Windischen Sprach«. Pisatelj se ni imenoval; prva knjiga pravi, da je spisana »od aniga Peryatila vseh Slouenzou«, druga pa »durch Philopatrium Illiricum«. Tiskar Ulrich Morhart v Tubingi pa se je skrtil za izmišljenim imenom; »In Syben burgen durch den Jernej Skuryabiz«.

S prvo knjižico je hotel Trubar mladini in neukemu, nemščine nezmožnemu ljudstvu dati pripomoček, da se nauče brati, in obenem tudi že glavne točke luteranskega verskega nauka; v uvodu govori prav lepo o koristi branja in pisanja. Druga knjiga pa je bila namenjena v prvi vrsti učiteljskemu stanu: farmoštrom, pridigarjem, šolmoštrom in staršem, da bi po njej učili mlade ljudi »prave stare vere in prave stare maše«.

Z Vergerijem je izdal Trubar leta 1555. novo izdajo svojih prvih dveh knjig (Abecedarium, Catechismus) zdaj s slovenskim naslovom, in »Ta Evangelij Svetega Matevža«. Nadaljeval pa je delo Trubar sam, brez Vergerija, a z denarno pomočjo plemstva.

Oskrbel je Slovencem prevod »Nove-

ga Testamenta«, ki je izhajal v presledkih od leta 1557, ko je izšel »Ta prvi deil tige Noviga Testamenta« (evangeliji in dejanja apostolov), do leta 1577., ko je bil s četrtnim zveskom dovršen »Ta drugi deil tige Noviga Testamenta«.

Nova celotna izdaja »Novega Testamenta« s koledarjem je izšla leta 1582. Novemu zakonu se je pridružil prevod psalmov (1566).

Trubar je oskrbel slovenske protestante tudi z raznimi katekizmi, s pesmarico, s »Cerkovno ordningo«, z »Artikuli (nauki), te prave stare vere kerszhanske« in nazadnje še s prevodom Luthrove »Postile«, ki jo je dovršil na smrtni postelji; izdal jo je njegov sin Felicijan leta 1595. Trubar je bil tudi eden najplodovitejših zaglavljev protestantskih cerkvenih pesmi.

Trubarjevo področje se je razširilo, ko je prišel (1557) na Württemberg bivši deželni glavar štajerski Hans Ungnad baron Soneški. Ta je hotel razširiti luteransko vero po vsem jugu, med balkanskimi Slovani in med Italijani; s pomočjo hrvaščine in srbsčine, ki je bila v Carigradu nekaj diplomatski jezik, je upal poluteraniti celo Turke. Ustanovil je v bivšem kartuzijanskem samostanu svetega Amada v Ura-

hu, ki mu ga je prepustil vojvoda Krištof, na lastne stroške tiskarno, dal uliti glagolskih in cirilskih črk, dobil hrvaških stavcev in popraviljancev, pa tudi pisateljev, ki so prevajali potrebne knjige, v prvi vrsti sveto pismo, iz nemškega in slovenskega na hrvaški jezik (Stepan Konzul, Anton Aleksandrovič Dalmatin, Jurij Jurčič i. dr.) Vodil pa je celo podjetje v literarnem oziru Trubar, dasi hrvaščine ni znal dovolj; pisal je knjigam tudi nemške predgovore.

Trubar je najplodovitejši pisatelj med slovenskimi luteranci. Glavni namen mu je bil, da bi pridobil Slovence za protestantizem. V svojih spisih pa govori tudi o koristi branja in pisanja, o načinu kako je treba urediti šolstvo luteranske veroizpovedi, o veliki dobroti tiska, pa tudi o sebi in svojem življenju in delu, a vse je podrejeno glavnemu namenu, boju za luteranstvo.

Za čistost in lepoto slovenskega jezika se Trubar ni preveč trudil; ni iskal, kakor pravi, »lepih, gladkih, visokih, kunštnih, novih ali neznanih besed«, posebno »hrvaških« ne, »temuče gmanjske kranjske preproste besede«, kmečki jezik, kakor se govori na Rašici. Rabil je tudi tujke, ki jih narod govori, dasi je zanje poznal in včasih tudi rabil navadni slovenski izraz. Za zgodovino slovenskega jezika pa je Trubarjeva slovenščina zelo dragocena, ker nam je ohranila mnogo starinskih besed in oblik.

Ivan Vladimirovič Mičurin

Rodil se je leta 1855. Umrl je leta 1935, ko ni bil priznan le v Sovjetski zvezi, temveč ko je njegovo ime zaslovelo že po vsem svetu.

V carski Rusiji niso znali ceniti njegovega dela. Tedaj so bolj ovirali njegovo delo, kakor ga pospeševali. Carska Rusija je bila najbolj nazadnjaška država, Mičurinovo delo pa je bilo revolucionarno, najbolj napredno. Mičurin je napovedal boj naravi in začel preoblikovati rastline. Delal je torej nekaj takšnega, kar je po nazorih tedanjih vladajočih nazadnjakov veljalo za greh proti stvarstvu. Zakaj učili so, da človek ne more in ne sme spreminjati, kar da je ustvarjeno za večno.

Mičurin je spoznal, da človek ne more pričakovati naklonjenosti od narave. Narava mu ne bo dajala, kar potrebuje. Ne bo se ravnala po njegovih željah, če je ne bo prisilil. »Naša dolžnost je, da ji vzamemo, kar potrebujemo!« je bilo njegovo geslo.

Odkril je načine, kako je treba jemati naravi — preoblikovati rastline. S svojim delom je potrdil, kar je učil Darwin: da se živalske in rastlinske vrste spreminjajo. Pa tudi: da jih lahko spreminja človek. Položil je temelj nauku, ki ga v Sovjetski zvezi imenujejo »mičurinski nauk«.

Nešteti ustvarjalci v Sovjetski zvezi, ki sledijo Mičurinu — ne le učenjaki,

temveč tudi kolhozniki, delavci in mladina — se imenujejo mičurinci.

Njegovo ime ste že večkrat slišali in brali. Bil je eden tistih ustvarjalcev, ki preoblikujejo življenje in utirajo pot napredku kot največji izumitelji. Nikakor ni bil le sadjar, kakor nekateri mislijo. Tudi ne strokovnjak, kakršni so nekateri, ki so zaradi svoje stroke slepi za vse življenje okrog sebe. Mičurinova stroka je bila — življenje. Sicer je proučeval predvsem rastlinsko življenje. Vendar je vse njegovo delo prežemala živa zavest, kaj je človek življenju dolžan.

»Moji mladi tovariši! Živimo v času, ko je višje poslanstvo človeka ne toliko v tem da pojasnjuje, temveč da spreminja svet,« je dejal Mičurin mladini. Po tem se je pa tudi sam ravnal.

Vsebinska njegovega dela je bila, da je spreminjal svet. Spreminjal je nad šestdeset let neutrudnega dela kot pravi ustvarjalec rastlinskih vrst.

Ali se kdaj postavite pred rastlino z enakim zanimanjem kakor pred novim, neznanim strojem?

Pred rastlino? Kaj pa je na rastlini posebnega?

Stroj je izdelek človeških rok. V njem je zajeta vsa zgodovina tehničnega razvoja, ki je končno omogočil, da je človek lahko izdelal takšen stroj. Rastlina se ti pa ne zdi nič posebnega, ker ne pomisliš, da je tudi pri njenem razvoju

sodeloval človek. Ne vprašaj: Kakšna zgodovina se pa skriva v rastlini? Zakaj je rastlina prav takšna in ne drugačnja? Ali je bila vedno takšna?

Dobro veš, da v starih časih ni bilo tako popolnih strojev, kakršne uporabljamo dandanes. Saj so prve lokomotive začele voziti šele v prejšnjem stoletju. Avtomobili so bili še pred prvo svetovno vojno zelo okorni, pa tudi mnogo bolj redki kakor dandanes. Niti preprosto kolo, na kakršnem se danes vozimo, ni zelo stara iznajdba. Stroji so se torej razvijali. Hitreje so se začeli razvijati šele v novejšem času. Vsak nov izboljšan stroj pomeni zmago človeškega duha in dela naših rok.

Stroji so se razvijali — kaj pa rastline?

Tudi rastline se spreminjajo! Toda ne »same od sebe«. Kakor ni nastal noben stroj sam, brez človeškega dela, tako tudi ni nastala nobena kulturna rastlina brez človeškega sodelovanja. Kulturne rastline so tiste, ki jih človek goji. Tiste, ki ne rasejo več divje. Navadno jih gojimo na obdelanih zemljiščih. Strežemo jim in nudimo takšne pogoje, da bi se čim bolj ugodno razvijale in nam najbolj koristile.

Kulturne rastline so torej ustvaritev človeškega dela. V žlahtni jablani se »skriva« zgodovina gojitve sadnega drevja. V resnici se ne skriva: jablana nam pripoveduje, kako se je razvila iz divjega drevesa v davnini, da je končno postala kulturno drevo. Pripoveduje, kako je človek vplival na razvoj rastlinstva. Skratka, pove nam, da se tudi rastline razvijajo in spreminjajo. Spreminja jih človek.

Samo človek?

Ne! Človek jih šele začenja bolj zavestno in smotrno spreminjati. Prej so se razvijale in spreminjale pod vplivom naravnih sil. Spreminjale so se, ker se pač na zemlji vse spreminja, zakaj razvoj je spreminjanje. V davnini so bile mnogo bolj preproste. Še prej jih pa sploh ni bilo. Pradavne rastline so bile podobne velikanski praproti. Ohranile so se do dandanes v obliki premoga. V dolgih tisočletjih so okamenile v zemlji.

Vse to nam povedo same rastline. Vendar vsi ne poznamo dobro njihovega jezika. Le redkemu odgovorijo na vsa vprašanja. Silno mnogo so pa izdale Ivanu Vladimiroviču Mičurinu, slavnemu ruskemu preoblikovalcu rastlinstva.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Volikovec. Glavni urednik: Dr. Franc Zwitter, odgovorni urednik: Franc Ogrla, oba Celovec, Salmstraße 6. uprava: Celovec, Volkermärker Straße 21. Dopisi se naj pošljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1., Postschloßstr. 22. Tiska: »Kärntner Volkswirtschaft G. m. b. H.« Klagenfurt, 10. Oktober-Straße 7.

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

FRANCE BEVK

V drugič pa je izpričal, da ga je nekdo bil udaril izza skale, pri tisti priči je padel, ni ga mogel prepoznati. Potem pa se je nenadoma spomnil, da je imel napadalec široke dokolenke in sivo kapo potegneno na oči. Opis je kazal na potepuha, ki se je tiste čase klatil po okolici in oropal neko krčmo na samoti. To je bilo le malo verjetno, ker mu nista izginila niti denar niti ura. Ali je bila Zefa tako pretresla bližina smrti in se je bal novega maščevanja? To je rešilo kovača Vanca. Že so ga bili odpejlali, a se je zopet vrnil domov. Zaprl se je v kovačnico, srditi udarci kladiva so odmevali po vsej vasi.

Cedermacu je bilo marsikaj nerazumljivo. Ako bi hotel razmišljati, bi lahko vse dni in noči mučil duha. Tudi njega so izpraševali. Kaj je vedel povedati? Našel ga je, šel klicat ljudi, to je vse. Bal se je, da ga bodo vprašali, kaj je delal na tisti samoti. Pa ga niso, vedli so se z vso obzirnostjo. Ali ve, ali vsaj sumi, kdo je bil napadalec? Ne! Ni bilo prav, po njegovem ni bilo prav, a naj kovač Vanc sam opravi z Bogom in s

svojo vestjo, on mu ne bo ne sodnik ne birač. Pridiga je bila učevidno že pozabljena. Nemogoče, da bi ne bili izvedeli, saj Klinjon ni bil edini vohun v dolini. A že zaradi njegove bolezn ni kazalo vzbujati ogorčenja.

Nekega dne, ko se je sonce toplo upiralo v sobo, se mu je nenadoma zahotelo iz postelje. Dotlej jo je zapuščal le za nekaj minut. Katina mu je oblekla topel jopič, mu pomagala natakiniti copate in mu dala palico. Pusti naj ga, da bo sam. Ali bo mogel hoditi? Drsal je do okna in se otroško veselil okrevanja. Sedel je, se opiral na palico kot starček in gledal skozi šipe na pobočje in v dolino.

Naznanjala se je pomlad. Pobočja so bila kopna, tudi na vrhuncih ni bilo snega. Po nebu so bili raztreseni oblaki; zdelo se je, da se topijo v soncu, ki je plavalo na jasnini. Bilo je skoraj toplo, zemlja se je sušila, izparevala vlaga, ki je trepetala v svetlobi. Kdaj pa kdaj je potegnil vetrič, v sunkih, da so se zganile gole veje. Vrbe so dobile ma-

čice, tudi na drevju se je že prikazovalo listje. Travniki niso bili več tako rjavi, mlada trava je burila na dan.

Oko je uživalo; Cedermacu je bilo sladko ob sru, smehljal se je. Vedel je, je priklinal iz misli na zdravnika. Zdelo se je, da je šele do konca verjel, da ne bo ostal tresoč se starec, je pomislil. Ali bom še mogel maščevati? Trpek izraz mu je legel na ustnice.

Popje se je že odpiralo v pahljače, prikazali so se prvi cveti, pobočja je pokrila nizka, sočna trava, ko se je prvič upal iz sobe na stopnice. Čisto sam. Počasi, oprijemajoč se ograje, tiho je stopal v vežo. Zaropotala je palica, tedaj je Katina stopila iz kuhinje in se veselo začudila. Stal je na mestu in se vedro smehljal. V življenje se vrača, ki se je tako bal zanj; solze so se ji odrle po licih. Planila je k njemu, ga objela in mu zahlipala na prsih. No, no! jo je trepljal po plečih. Bil je ganjen, več ni mogel reči. Smehljal se je, a oči so se mu ovlažile.

Odšel je v izbo. Že toliko časa ni prestopil njenega praga. Obstal je za vrati in se razgledoval po stenah. Nič se ni spremenilo. Na stojalih drage mu knjige, podobne na stenah, a v kotu Križani, pod katerim je trepetala lučka. Katina je ni pozabila. (Dalje.)